

ХУЛОСАИ

комиссияи экспертии шурои диссертатсионии 6D.KOA-021-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон оид ба диссертатсияи номзиди Махмудзода Мунираи Қаноатшоҳ дар мавзӯи “Вожаю истилоҳоти ахлоқии осори Ҳусайн Воизи Кошифӣ ва муқоисаи онҳо бо истилоҳоти “Андар ахлоқ”-и Ибни Сино” барои дарёфти дараҷаи илмии номзиди илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ

Диссертатсияи номзиди Махмудзода Мунираи Қаноатшоҳ дар мавзӯи “Вожаю истилоҳоти ахлоқии осори Ҳусайн Воизи Кошифӣ ва муқоисаи онҳо бо истилоҳоти “Андар ахлоқ”-и Ибни Сино” ба таҳқиқ ва омӯзиши услуб, ҳусни баён ва муқоисаи матнҳои панду ахлоқӣ, ки яке аз масъалаи муҳимму рӯзмарра ва нисбатан мураккаби забоншиносӣ маҳсуб мешавад, бахшида шудааст. Муҳаққиқ кӯшиш намудааст, ки бо истифода аз сарчашма ва манбаъҳои фаровони таҳқиқ ва қорҳои илмии муҳаққиқони ватанию хориҷӣ хусусиятҳои услубии осори Ҳусайн Воизи Кошифиро мавриди таҳқиқу баррасӣ қарор бидиҳанд. Аз рӯйи нишондоди сарчашмаҳо маълум мешавад, ки саҳми адибон ва мутафаккирони классики тоҷик дар таҳриру баррасии забони асарҳои бадеӣ назаррас будааст. Омӯзиши калимаю истилоҳоти ахлоқӣ дар забонҳои асарҳои гаронарзиши Ҳусайн Воизи Кошифӣ ва муқоисаи онҳо бо истилоҳоти рисолаи “Андар ахлоқ”-и Ибни Сино яке аз вазифаҳои муҳим ва мубрами забоншиносони муосири тоҷик маҳсуб мешавад.

Истиқлолият барои таҷдиди арзишҳои миллий ва махсусан, посдории асолати забони миллий имкониятҳои бесобиқаеро фароҳам овард, ки дар заминаи он илми забоншиносии тоҷик хеле зиёд пеш рафт ва ташаккул ёфт. Аз ин ҷост, ки намунаи беҳтарини асарҳои адибон ва нависандагони гузашта ва муосири тоҷик нуктасанҷона таҳрир шуда, дубора ба нашр расидаанд ва дастраси хонандагони сершумори худ гаштанд, ки онҳо саршори ғизои маънавӣ ҳастанд. Забоншиносии тоҷик дар баробари риштаҳои дигари илмӣ дар самтҳои мубрами таҳқиқу пажӯҳиш, аз ҷумла, дар самти услубшиносӣ ва ҳусни баён рушд карда истодааст. Ба ин васила вижагиҳои мухталифи забонии асарҳои бадеӣ ва тарзи баёни онҳо аз тарафи олимону забоншиносон мавриди

таҳқику омӯзиши амиқ қарор гирифтааст. Дар ин замина, таҳқиқи нақши калимаву истилоҳоти ахлоқӣ дар асарҳои Хусайн Воизи Кошифӣ аз самтҳои назаррас ва қобили қабул муаррифӣ мешавад. Таҳлилу таҳқиқи масъалаҳои муҳимму афзалиятҳои ахлоқ ва вожаи истилоҳоти ахлоқӣ яке аз ҷанбаҳои арзишманд маҳсуб ёфта, муҳаққиқонро водор месозад, ки дар заминаи собиқаи таърихӣ ва дастовардҳои муҳим ба пажӯҳиши андарзҳои забони тоҷикӣ пайвасти сабъу кӯшиш намоянд. Дар ин раванд дар илми забоншиносии муосири тоҷик низ таҳлилу баррасӣ намудани забон ва услуби асарҳои классикӣ яке аз вазифаҳои аввалиндараҷаи олимону муҳаққиқони ватанию хоричӣ ба шумор меравад.

Мубрамияти мавзӯ дар он зоҳир мегардад, ки то ба имрӯз роҷеъ ба муқоисаи асарҳои Хусайн Воизи Кошифӣ бо рисолаи “Андар ахлоқ”-и Ибни Сино таҳқиқоти ҷудоғона ва мукамал анҷом дода нашудааст ва диссертатсияи мазкур дар ин ҷабҳа кӯшиши аввалин аст. Аз ин рӯ, диссертант кӯшиш намудааст, ки хусусиятҳои фардии калима ва истилоҳоти ахлоқиро баррасӣ намуда, баромади таърихӣ ва ё этимологияи баъзе аз истилоҳотро аз сарчашмаҳо аниқ намояд ва дар омӯзишу таҳқиқи онҳо то дараҷае сахмгузор бошад.

Дар ин рисолааш муҳаққиқ Маҳмудзода Мунираи Қаноатшоҳ роҷеъ ба вожаи истилоҳоти ахлоқии осори Хусайн Воизи Кошифӣ изҳори ақида намуда, онҳоро бо истилоҳоти рисолаи “Андар ахлоқ”-и Ибни Сино муқоиса намудааст. Инчунин вижагиҳои услубӣ ва таҳрири забони асарҳои мутафаккирон басо мӯшикофона ва бо як масъулияти баланд анҷом ёфта, ба риштаи таҳқиқ кашида шудааст. Дар рисола асарҳои “Футувватномаи султони” ва “Ахлоқи Муҳсинӣ”-и Хусайн Воизи Кошифӣ ва рисолаи “Андар ахлоқ”-и Ибни Сино мавриди таҳқиқи оморӣ қарор дода шуда, аз онҳо хулосаҳои амиқ бароварда шуданд.

Ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқи диссертатсияи мавриди назар баррасӣ ва омӯзиши вожаи истилоҳоти ахлоқии осори Хусайн Воизи Кошифӣ ва муқоисаи онҳо бо истилоҳоти рисолаи “Андар ахлоқ”-и Ибни Сино,

чамъоварӣ ва баррасии манбаъҳои ташаккул ва инкишофи таърихи калима ва истилоҳоти ахлоқӣ дар забони тоҷикӣ, муайян намудани вижагиҳои забонии истилоҳоти ахлоқӣ, гурӯҳҳои семантикӣ ва сохторию грамматикӣ онҳо, инчунин нишон додани меъёрҳои қонунҳои ташаккули вожаву истилоҳоти панду андарзҳо ба шумор меравад.

Навгони таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки дар диссертатсия бори нахуст вожау истилоҳоти ахлоқии осори Ҳусайн Воизи Кошифӣ, бо истилоҳоти рисолаи “Андар ахлоқ”-и Ибни Сино муқоиса карда шуда, вижагиҳои истилоҳоти ахлоқӣ тавзеҳ дода шуда, заминаҳои ташаккули онҳо дар забони тоҷикӣ муайян карда шудаанд. Дар рисола меъёрҳои забони адабии тоҷикӣ ва вижагиҳои калимаву истилоҳоти ахлоқии асарҳои адибони классик ба таври мукамал мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Бинобар ин, рисолаи мазкур кори муҳим ва айнизамонӣ буда, дорои арзиши баланд аст. Мавриди зикр аст, ки таҳқиқоти диссертатсионӣ мавриди назар бо барнома ва мавзӯҳои илмӣ даврони муосир робита дошта, ҷиҳати тадриси фанҳои услубшиносӣ хусни баён, забоншиносӣ, назарияи забон ҳамчун маводи ёрирасон кумак карда метавонад.

Диссертатсия ба талабони банди 31-33-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад. Диссертатсия аз тарафи муаллиф навишта шуда, дорои мазмуну мундариҷаи ягона мебошад. Натиҷа ва нуктаҳои илмӣ барои ҳимоя пешниҳодшуда саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад.

Мавзӯ ва мазмуни таҳқиқоти диссертатсионӣ ба шиносномаи диссертатсия барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.01. – Забони тоҷикӣ мувофиқат мекунад.

Натиҷаҳои асосӣ, хулосаҳои таҳқиқ ва тавсияҳои муаллиф дар 5 мақола, ки дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи КОА-и назди Президенти ҶТ ва КОА ФР нашр шудаанд ва феҳристи он дар охири автореферат оварда шудааст, инъикос ёфтанд. Мақолаҳои чопшудаи унвонҷӯ ва теъдоди онҳо фарогири

мазмуну мухтавои диссертатсия буда, ба талаботи банди 34-35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Дар диссертатсияи Маҳмудзода Мунираи Қаноатшоҳ истифодаи мавод бидуни ишора ба муаллиф, ё маъхаз ба назар намерасад. Ин аз риоя шудани банди 37-и Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ гувоҳӣ медиҳад.

Дар хулосаи диссертатсия, дастовардҳои таҳқиқ ва моҳияти масъалаҳои меҳварӣ зикр ёфта, дурнамоии кори диссертатсионӣ таъйин шудааст. Аҳаммияти таҳқиқ, навгониҳои илмии диссертатсия ва арзиши амалии онро ба назар гирифта, комиссияи эксперти ба чунин хулоса омад, ки диссертатсияи номзадии Маҳмудзода Мунираи Қаноатшоҳ дар мавзӯи “Вожаҳои истилоҳоти ахлоқии осори Ҳусайн Воизи Кошифӣ ва муқоисаи онҳо бо истилоҳоти “Андар ахлоқ”-и Ибни Сино” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ таҳқиқоти анҷомёфта буда, ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ аст ва онро барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ пешниҳод кардан мумкин аст.

Комиссияи эксперти дар асоси банди 60-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ пешниҳод менамояд:

1. Диссертатсияи Маҳмудзода Мунираи Қаноатшоҳ дар мавзӯи “Вожаҳои истилоҳоти ахлоқии осори Ҳусайн Воизи Кошифӣ ва муқоисаи онҳо бо истилоҳоти “Андар ахлоқ”-и Ибни Сино” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-021-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон тариқи овоздиҳии ошкоро ба ҳимоя қабул карда шавад.

2. Комиссияи эксперти муҳаққиқони зеринро, ки корҳои илмӣ-таҳқиқотиашон ба ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ мувофиқат мекунад, ба ҳайси муқарризи расмӣ тавсия медиҳад:

1. **Раҳматуллозода Саҳидод Раҳматулло** – доктори илмҳои филологӣ, профессор, узви вобастаи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, муовини раиси Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон;

2. **Юсуфов Абдулло Исмоилович** – номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи забони тоҷикии муассисаи давлатии “Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино”.

3. **Ба сифати муассисаи пешбар** Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни Ҳусайнӣ пешниҳод карда мешавад.

4. Барои гузоштани эълони ҳимоя матни диссертатсия ва автореферати он дар сомонаҳои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат дода шавад.

5. Барои чопи автореферат бо ҳуқуқи дастнавис ва ирсол гардидани он ба суроғаҳои таъйиншуда иҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи эксперти:

доктори илмҳои филологӣ, профессор,
узви шурои диссертатсионӣ

Гадоев Н.

Узви комиссияи эксперти:

доктори илмҳои филологӣ, профессор,
узви шурои диссертатсионӣ

Чураева М.Р.

Узви комиссияи эксперти:

доктори илмҳои филологӣ, профессор,
узви шурои диссертатсионӣ

Раҳмонова Н.Ш.

“08” феввали 2024